

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
060103

DOM
2023-04-28
Stockholm

Mål nr
M 3092-22

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Växjö tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2022-02-24 i mål nr M 4966-20, se bilaga A

PARTER

Klagande

Åkesson & Bjerknaes AB

Motparter

1. Länsstyrelsen i Jönköpings län
551 86 Jönköping
2. A.M
3. P.H
4. U.H
5. M.H
6. A.J
7. F.K

Dok.Id 1919761

Postadress Box 2290 103 17 Stockholm	Besöksadress Birger Jarls Torg 16	Telefon 08-561 670 00 08-561 675 50 E-post: svea.hovratt@dom.se www.svea.se	Telefax	Expeditionstid måndag – fredag 09:00–16:30
---	---	---	----------------	---

8. A.N

9. T.S

10. M.V

Ombud för 3–10: A.M

11. A.B

12. S.B

13. M.C

14. U.G

15. L.H

16. P.H2

17. A.J2

- 18. M.J
- 19. E.K
- 20. M.L
- 21. A.O
- 22. H.V
- 23. A.S
- 24. W.S
- 25. S.V
- 26. Simonsryd-Moshults Vägsamfällighet

SAKEN

Tillstånd till gruppstation för vindkraft på fastigheten X i Vetlanda kommun

---

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

Mark- och miljööverdomstolen undanröjer mark- och miljödomstolens dom och återförvisar målet till mark- och miljödomstolen för fortsatt behandling.

BAKGRUND

I beslut den 17 september 2020 lämnade Miljöprövningsdelegationen inom Länsstyrelsen i Östergötlands län tillstånd enligt miljöbalken till Åkesson & Bjerknaes AB (bolaget) för uppförande och drift av gruppstation för vindkraft på fastigheten X i Vetlanda kommun. Tillståndet omfattade maximalt två vindkraftverk med en totalhöjd om maximalt 220 meter enligt det yrkande som bolaget i sin ansökan angett som alternativ B.

Efter att beslutet överklagats av såväl bolaget som ett antal sakägare upphävdes det av mark- och miljödomstolen. Med hänvisning till i huvudsak EU-domstolens dom den 4 mars 2021 i de förenade målen C-473/19 och C-474/19 gjorde mark- och miljödomstolen bedömningen att det utredningsmaterial som bolaget hade presenterat inte utgjorde tillräckligt underlag för att bedöma den sökta verksamhetens påverkan på fåglar.

Mark- och miljödomstolens dom har överklagats av bolaget.

Länsstyrelsen i Östergötlands län har tidigare i processen behandlats som part. Den länsstyrelse som i egenskap av miljöprövningsdelegation först har beslutat i målet ska dock efter överklagande inte behandlas som vare sig part eller annan aktör under målets fortsatta handläggning (Mark- och miljööverdomstolens slutliga beslut den 30 mars 2022 i mål nr M 619-21).

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Bolaget har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen i första hand ska ge tillstånd till den sökta åtgärden och i andra hand återförvisa målet till mark- och miljödomstolen för en förnyad prövning.

Bolaget har vidare yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska inhämta förhandsavgörande från EU-domstolen alternativt begära en överprövning av EU-domstolens dom den 4 mars 2021 i de förenade målen C-473/19 och C-474/19.

För det fall Mark- och miljööverdomstolen inte ger tillstånd till den sökta åtgärden har bolaget yrkat att målet ska vilandeförklaras i avvaktan på en ändring av artskyddsförordningen (2007:845).

Länsstyrelsen i Jönköpings län har yrkat att miljöprövningsdelegationens beslut den 17 september 2020 ska fastställas och att överklagandet i övrigt ska avslås.

A.M, P.H, U.H, M.H, A.J, F.K, A.N, T.S och M.V (A.M m.fl.) samt **A.O** har motsatt sig att mark- och miljödomstolens dom ändras.

A.B, S.B, M.C, U.G, L.H, P.H2, A.J2, M.J, E.K, M.L, H.V, A.S, W.S och S.V har förelagts att yttra sig över överklagandet men har inte hörts av.

Simonsryd-Moshults Vägsamfällighet har, som det får förstås, motsatt sig att mark- och miljödomstolens dom ändras.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Bolaget har anfört detsamma som i mark- och miljödomstolen och har därutöver tillagt i huvudsak följande. Vissa generella uttalanden görs gällande tolkningen av rådets direktiv 92/43/EEG av den 21 maj 1992 om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter (art- och habitatdirektivet) i EU-domstolens dom den 4 mars 2021 i de förenade målen C-473/19 och C-474/19. Dessa mål gäller dock i första hand skogsbruksåtgärder.

Svenska domstolars och myndigheters tillämpning av EU-domstolens avgörande är svårtolkad och har kommit i uppenbar konflikt med svenskt skogsbruk, jordbruk,

vindkraftsetablering, vattenkraft och industri m.m. Genom tillämpningen kränks grundläggande rättigheter i strid med Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna (2010/C 83/02), EU-stadgan. Art- och habitatdirektivet samt Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/147/EG av den 30 november 2009 om bevarande av vilda fåglar (fågeldirektivet) är inte heller förenliga med EU-stadgan. Vid tillämpningen av det EU-rättsliga regelverket har inte heller någon hänsyn tagits till markägarens egendomsskydd enligt 2 kap. 15 § regeringsformen.

Nationella domstolar får inte fatta beslut i strid med EU-stadgan och det är endast EU-domstolen som kan tillrättalägga rättstillämpningen. Av den anledningen måste en överprövning begäras av nämnda dom från EU-domstolen. Alternativt måste ett förhandsavgörande inhämtas från EU-domstolen för att få klarhet i vad som är en rimlig avvägning mellan direktiven och EU-stadgan.

De krav som mark- och miljödomstolen uppställt avseende behovet av en förnyad fågelinventering har tillförts målet av mark- och miljödomstolen utan kommunikering. Härigenom har mark- och miljödomstolen frångått instansordningsprincipen. Mark- och miljödomstolen har inte heller prövat de övriga yrkanden som framförts gällande ändring av sådana villkor som miljöprövningsdelegationen har förenat tillståndet med. Målet ska därför i vart fall återförvisas till mark- och miljödomstolen för en förnyad prövning.

Länsstyrelsen i Jönköpings län har anfört i huvudsak följande. Miljöprövningsdelegationen har genom sitt beslut godkänt bolagets miljökonsekvensbeskrivning och bedömt att utförda fågelinventeringar varit tillräckliga. Mot bakgrund av bl.a. dessa inventeringar samt vindkraftparkens utformning bedömde miljöprövningsdelegationen att verksamheten, enligt i vart fall det andrahandsyrkande som bolaget framställt i sin ansökan som alternativ B, bör kunna bedrivas utan en oacceptabel inverkan på de naturvärden som finns inom och i närheten av etableringsområdet. Länsstyrelsen instämmer i denna bedömning och står därför fast vid att utredningarna är tillräckliga för att bevilja tillstånd för vindkraftverk 1 och 2 enligt de villkor som miljöprövningsdelegationen har beslutat om.

A.M m.fl. samt **A.O** har anfört i huvudsak detsamma som i mark- och miljödomstolen och hänvisat till de skäl som mark- och miljödomstolen lagt till grund för sin bedömning.

Simonsryd-Moshults Vägsamfällighet har anfört detsamma som i mark- och miljödomstolen.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Vid en tillståndsprovning enligt miljöbalken har verksamhetsutövaren att visa att de krav som följer av hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken uppfylls. Vad gäller bedömningen av hur skyddade arter påverkas av den sökta verksamheten är bestämmelserna i artskyddsförordningen att se som en precisering av vad som anses följa av de allmänna hänsynsreglerna (MÖD 2013:13).

Genom artskyddsförordningen har bl.a. artikel 5 i fågeldirektivet och artikel 12.1 i art- och habitatdirektivet införlivats i svensk rätt. I nu relevanta delar trädde en ändring av artskyddsförordningen i kraft den 1 oktober 2022 varigenom en uppdelning gjordes i 4 och 4 a §§ artskyddsförordningen avseende fridlysning av vilda fåglar och andra vilt levande djurarter. Förordningsändringen saknar övergångsbestämmelser vilket innebär att de nya bestämmelserna ska tillämpas direkt, även i pågående mål och ärenden.

Till följd av ändringen saknar numera 4 § artskyddsförordningen ett uttryckligt förbud mot att skada eller förstöra vilda fåglars fortplantningsområden eller viloplats (jämför punkten 4 i bestämmelsens äldre lydelse). Däremot gäller fortsatt ett förbud mot att avsiktligt störa vilda fåglar, särskilt under deras häcknings- och uppfödningstider, enligt 4 § första stycket 4 artskyddsförordningen. Enligt samma bestämmelse gäller förbudet mot att störa vilda fåglar inte om störningen saknar betydelse för att bibehålla eller återupprätta populationen på en tillfredsställande nivå, särskilt utifrån ekologiska, vetenskapliga och kulturella behov. Därigenom har den begränsning av störningsförbudet som följer av artikel 5 d andra ledet i fågeldirektivet genomförts. Som exempel på omständigheter som kan tala för att nivån inte kan anses vara tillfredsställande nämns i förordningsmotiven att den aktuella fågelarten är

nationellt rödlistad, finns upptagen på fågeldirektivets bilaga 1 eller att populationen genomgått en konstaterad kraftig minskning (förordningsmotiven Fm 2022:5, s. 3 f.).

Mark- och miljödomstolen, som upphävt miljöprövningsdelegationens beslut att ge tillstånd, har vid sin prövning utgått från artskyddsförordningen i dess tidigare lydelse. De förutsättningar som domstolen har lagt till grund för sitt upphävande av miljöprövningsdelegationens beslut har alltså förändrats.

Med hänsyn till instansordningen är det inte lämpligt att Mark- och miljööverdomstolen gör en prövning av om underlaget är tillräckligt enligt de nya bestämmelserna i artskyddsförordningen. Mark- och miljödomstolens dom bör därför undanröjas och målet återförvisas dit för fortsatt behandling.

Vid denna utgång saknas det anledning för Mark- och miljööverdomstolen att ta ställning till bolagets begäran om att inhämta förhandsavgörande från EU-domstolen. Det saknas även anledning att vilandeförklara målet eftersom ändringar i artskyddsförordningen redan genomförts.

Domen får enligt 5 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättsråden Fredrik Ludwigs och Margaretha Gistorp, referent, tekniska rådet Annika Billstein Andersson samt tf. hovrättsassessorn Henriette Fornas Minerskjöld.

Föredragande har varit hovrättsfiskalen Jenny Vilander.

VÄXJÖ TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2022-02-24
meddelad i
Växjö

Mål nr M 4966-20

PARTER

Klagande och motparter

1. I.A
2. A.B
3. S.B
4. M.C
5. B.E
6. T.E
7. U.G
8. P.H
9. U.H

Dok.Id 566147

Postadress

Box 81
351 03 Växjö

Besöksadress

Kungsgatan 8

Telefon

0470-560 100

E-post: mmd.vaxjo@dom.se

www.domstol.se/vaxjo-tingsratt

Telefax**Expeditionstid**

måndag – fredag
08:00–16:00

10. M.H

11. I.H

12. L.H2

13. L.H

14. P.H2

15. A.J2

16. K.J

17. M.J

18. A.J

19. E.K

20. F.K

21. M.L

22. P.N

23. C.L

24. A.N

25. A.O

26. A.M

27. H.V

28. T.S

29. A.S

30. W.S

31. Simonsryd-Moshults
vägsamfällighet

32. S.S

33. M.V

34. S.V

Ombud för 2-4, 7-10, 13-21, 24-25, 27-30, 33-34: A.M

Klagande och motpart
Åkesson & Bjerknaes AB

Motparter

1. Länsstyrelsen i Jönköpings län
551 86 Jönköping

2. Länsstyrelsen i Östergötlands län
581 86 Linköping

ÖVERKLAGAT BESLUT

Länsstyrelsen, miljöprövningsdelegationen, i Östergötlands läns beslut den 17 september 2020 i ärende nr 551-7949-19, se bilaga 1

SAKEN

Tillstånd till gruppstation för vindkraft på fastigheten X, Vetlanda kommun

---

DOMSLUT

1. Mark- och miljödomstolen avvisar överklagandena avseende I.A, B.E, T.E, I.H, L.H2, P.N, C.L och S.S.
2. Mark- och miljödomstolen upphäver det överklagade beslutet.

BAKGRUND

Miljöprövningsdelegationen vid Länsstyrelsen i Östergötlands län (MPD) lämnade i beslut den 17 september 2020, dnr 551-7949-19, tillstånd enligt miljöbalken (MB) till Åkesson & Bjerknaes AB för uppförande och drift av gruppstation för vindkraft på fastigheten X i Vetlanda kommun. Tillståndet omfattar maximalt två vindkraftverk med en totalhöjd om maximalt 220 meter enligt yrkande alternativ B. Verksamheten ska ha satts igång senast fem år efter det att beslutet vunnit laga kraft. MPD beslutade vidare att det ska ställas en säkerhet om 650 000 kr per verk.

MPD avslag bolagets ansökan såvitt avsåg yrkande om uppförande och drift av fler än två verk, yrkande om längre igångsättningstid samt yrkande om verkställighetsförordnande.

MPD beslutade vidare att bland annat följande villkor ska gälla för verksamheten:

6. *Lågfrekventa ljud inomhus i bostadsrum får på grund av verksamheten inte överstiga följande värden.*

<i>Tersband (Hz)</i>	<i>Ljudtrycksnivå (dB)</i>
<i>31,5</i>	<i>56</i>
<i>40</i>	<i>49</i>
<i>50</i>	<i>43</i>
<i>63</i>	<i>42</i>
<i>80</i>	<i>40</i>
<i>100</i>	<i>38</i>
<i>125</i>	<i>36</i>
<i>160</i>	<i>34</i>
<i>200</i>	<i>32</i>

Vid mätning av ljud inomhus ska standardiserade mätmetoder användas. Mätning ska ske om beräkning utifrån faktiska uppgifter om källstyrka för vald typ av vindkraftverk visar att det finns risk för att angivna värden kan överskridas, eller om tillsynsmyndigheten bedömer att det behövs. Den närmare utformningen av kontrollen ska i sådant fall ske i samråd med tillsynsmyndigheten.

7. *Rörliga skuggor från vindkraftsanläggningen får inte överstiga åtta timmar per år på störningskänslig plats vid bostäder. Som störningskänslig plats räknas uteplats eller en yta på 25 m², som används för till exempel rekreation, vila eller arbete, i anslutning till bostäder.*

Kontroll av villkoret ska utföras genom att den faktiska skuggtiden ska beräknas och/eller mätas för de bostäder som teoretiskt kan utsättas för rörliga skuggor överstigande åtta timmar per år.

13. *När verksamheten i sin helhet eller i någon del upphör ska detta i god tid dessförinnan anmälas till tillsynsmyndigheten. Då verksamheten upphört ska vindkraftverken, maskinhus, transformationer och ledningar, samt annan utrustning tas bort. Eventuella kemiska produkter och farligt avfall ska omhändertas. Återställande av vägar ska ske i samråd med tillsynsmyndigheten. Verksamheten ska anses som nedlagd om elproduktion inte har bedrivits under ett år, eller om giltigt tillstånd inte föreligger. Som nedlagd verksamhet räknas även del av anläggningen, såsom enskilda vindkraftverk, som varaktigt ta ur drift.*

Avvecklingen av verksamheten ska ske i samråd med tillsynsmyndigheten och vara genomförd i sin helhet vid tillståndstidens utgång.

15. *Förstagångsbesiktning av anläggningen ska utföras av utomstående, sakkunnig besiktningsförrättare inom sex månader från det att verksamheten har satts igång eller vid den senare tid som tillsynsmyndigheten bestämmer. Förslag till besiktningsförrättare och program för besiktningen ska inlämnas till tillsynsmyndigheten i god tid innan besiktningen påbörjas. Besiktningsrapport ska inges till tillsynsmyndigheten.*

MPD:s tillståndsbeslut har överklagats av ett antal enskilda, Simonsryd-Moshults vägsamfällighet och bolaget.

YRKANDEN M.M.

De enskilda klagande har yrkat att tillståndsbeslutet ska upphävas och anfört i huvudsak följande.

De är fast- och fritidsboende i närmiljön. Vindkraftverken är 220 meter höga och kommer att synas milsvitt omkring, cirka 50 km bort. Detta innebär en markant förändring av landskapsbilden. Skogen skärmar av till viss del, men trädens höjd är bara 15 % av vindkraftverkens. Så höga vindkraftverk passar inte in i landskapsbilden med småskalig natur. Kulturmiljön i området har undersökts och man har funnit flera fornlämningar som bolaget sagt att det ska tas hänsyn till. De kulturvärden som gäller smala slingrande grusvägar som går mellan bebyggelsen i den lilla byn Stora Moshult tas det emellertid inte hänsyn till. I byn finns för närvarande två fastboende, varav den ena är en småbarnsfamilj.

Området där vindkraftverken ska placeras klassas inte som ett A-område utan B-område. Det betyder att det kan vara lämpligt för enstaka vindkraftverk. I första hand bör A-områden bebyggas.

Internationellt sett har Sverige kortare avstånd från vindkraftverk till bebyggelse. På grund av påverkan på hälsan, både fysiskt och psykiskt, förordar vissa länder ett skyddsavstånd på minst 2 km. I det här fallet är det cirka 20 bostäder inom 1 km som kommer att störas av ljud, blinkande ljus och skuggor.

Samrådet har inte fungerat och de har flera gånger protesterat mot samrådsförfarandet. Samrådsmöte hölls den 2 december 2018, men var mer ett informationsmöte än ett samråd. Därefter skulle mötesanteckningarna skickas ut för synpunkter. Detta dröjde och det var då endast ett utkast som skickades ut. I anteckningarna anges att mötet var konstruktivt. Detta håller de inte med om då alla på mötet var kritiska till vindkraftverken. De skickade in synpunkter och frågor den 8 januari 2019 i enlighet med vad bolaget uppmanat dem att göra. De hörde därefter ingenting, utan läste sedan i tidningen att ansökan lämnats in. De har vid flera tillfällen skrivit till bolaget för att få svar på sina frågor samt få information om innehållet i den sista ansökningshandlingen och beträffande vilka undersökningar som gjorts i området och när dessa gjordes. De har inte fått någon respons och slutligen hänvisade bolaget till Vetlanda kommun. Att samråda betyder att överlägga, konferera och tillsammans diskutera frågan. Samråd bör ske vid ett eller flera tillfällen och innebär att parter möts, framför sina synpunkter och diskuterar. Samrådet fyller också en viktig funktion för att bedöma miljöeffekter. Frågor som kan tas upp och diskuteras kan t.ex. vara vindkraftverkens storlek, väg- och ledningsdragningar, alstrande av ljud och skuggor, hindersbelysning, störningar på mobilnät, avstånd till bebyggelse samt påverkan på kultur- och naturmiljöer och friluftsliv. De har inte fått den information de eftersökt och blivit lovade.

I en ny studie publicerad den 7 maj 2020 anges att ljudet från vindkraftverk påverkar sömnen negativt, både drömsömnen och känslan av återhämtning. Kerstin Pers-

son Waye, professor i miljömedicin vid Göteborgs universitet, uppger i den att människor som bor intill ett vindkraftverk har rapporterat att de störs i sin sömn, men att vetenskapligt stöd för detta har saknats. Nu kan forskarna dock slå fast att det finns en koppling.

Vindkraftverk ger upphov till störningar genom buller och skuggbilder. I aktuellt område finns många som köpt fritidsboende för att kunna leva ostört och njuta av naturen. Friluftslivet i området består av bär- och svampplockning, bad, vandringar, jakt m.m. De som jagar i området menar att jakten kommer att påverkas negativt. Vindkraftverk är ett stort intrång i deras boendemiljö och deras hälsa påverkas i högsta grad.

Turismen är stor i området och många återkommer år efter år för att njuta av den småländska idyllen. Turismen är viktig för bygden, då turisterna bidrar med att upprätthålla service såsom affär, värdshus och golfbana. Bolaget skriver att det inte är klarlagt att det blir någon påverkan på friluftslivet, men det blir det i allra högsta grad.

Det är inte lätt att veta hur djur störs av vindkraftverk, men det finns inget som säger att de inte påverkas i lika hög grad som människor av ljud, skuggor och blinkande ljus. Ljudnivåer från vindkraftverk varierar med vindstyrka och vindriktning, vilket gör att ljudet varierar. Sådana ljud är svårare att vänja sig vid och upplevs då som stressande, vilket säkert gäller djur precis som människor. I området finns djuren som tillhör en skog, såsom rådjur, älg, hare och räv. Många fåglar häckar och finns i området, t.ex. örnar, duvhök, morkullor, storlom, orre och tjäder. Fladdermöss flyger flitigt om kvällarna. En fladdermusinventering är gjord och enligt den finns det flera rödlistade arter som kommer att ta skada. I somras häckade hornuggla i området. Hornugglan rödlistades 2020. Det behöver göras mer inventering av fågellivet i området.

Området är ett typiskt småländskt kulturlandskap med små åkrar och hagar, där flera är omgärdade av stenmurar. Skogen består av gran och tall samt enbuskar.

Vilda blommor förekommer i mångfald. Husen är oftast rödfärgade och välskötta. Grusvägar slingrar sig mellan byarna i en mycket idyllisk natur som de boende värnar mycket om. Många har bott där i generationer och då blir naturvärdena en del av livet. Markerna där vindkraftverken planeras ägs av en person som inte har någon anknytning till bygden och därmed saknar känslan för den och dess natur.

Byggnationen av vindkraftverk medför utbyggnad av vägar. I området är det smala, ringlande grusvägar som passerar nära röda hus och idyllisk natur. Det kommer att krävas stor åverkan på vägarna. En del av transporten kommer att ske på enskild väg, där många av markägarna är starkt emot etableringen. Bolaget har uppgett att det inte kommer att behövas någon breddning av vägen, vilket de ställer sig tveksamma till.

Bisfenol A ingår i epoxi som används för byggnation av vindkraftverk. Detta ämne sipprar sedan ut i naturen under driften, vilket verifieras av kemikalieinspektionen. Bisfenol A är ett hormonstörande ämne som även i mycket små mängder påverkar människor och djur.

Trots att bolaget anser att påverkan på friluftslivet inte är klarlagd måste man sätta upp varningsskyltar om isbildning m.m.

I kommunen finns inga andra vindkraftverk som är så höga som de som planeras i Stora Moshult. Vindkraftverk bör byggas där det redan finns verk och där miljön redan är påverkad.

M.V och A.N har därutöver tillagt följande. Deras fastigheter Y och Z ligger i korsningen , där vägen till Stora Moshult börjar. Denna väg genom Stora Moshult är i ansökan föreslagen för transporter av byggmaterial och komponenter för uppförandet av vindkraftverken. Vägen är en gammal bygata som är 2,8 meter bred, där husen ligger tätt intill vägen. Vid vägen står en gammal bok, vars grenverk sträcker sig över vägen. De äger mark längs Hörjesåsvägen samt på båda sidor av vägen till Stora

Moshult. Vägen till Stora Moshult är mycket liten, mycket krokig och mycket kupe-
rad. Vägen är smal och på deras fastigheter ligger garage och uthus helt ute mot
vägen. Vägens vinkel på 90 grader från Hörjesås mot Stora Moshult gör det omöj-
ligt att föra rotorbladen och andra tunga fordon med material runt hörnet, oavsett
tekniska lösningar eller om rotorbladen transporteras horisontellt, vertikalt eller i
annat läge. Detta beror också på att det inom tre meter där vägen svänger finns ett
kulturminnesmärke och två stora 150 år gamla ekar som ska bevaras. De vill inte
och kommer inte att ge tillstånd till att någon del av deras fastigheter och marker
används till transporter för vindkraftverken.

M.C har därutöver tillagt följande. Han äger gården **AA**. Torpet ligger cirka 900
meter från de planerade vindkraftverken. Verken kommer att vara väldigt synliga
från hans mark och kommer att skada naturen visuellt samt bullra och störa
djurlivet i området. De kommer också högst troligt att ge högintensiva ljusreflexer
på eftermiddagen, ett ljus som både kan vara extremt störande men även kan vara
ett problem för personer med epilepsi. Det finns även en hälsorisk med infraljud
från vindkraftverk. I flera studier har man funnit att boende nära vindkraftverk har
en ökad frekvens av migrän, tinnitus, ljudöverkänslighet och huvudvärk, men även
sömnstörningar och depression. Han lider själv av tinnitus och önskar ingen annan
att få detta.

Hans gård lockar turister från hela Europa, som kommer för att uppleva den svenska
orörda naturen. De söker ro och ett autentiskt Småland. De bidrar positivt till det lo-
kala samhället, de är grund för jobb inom turismen och de använder de lokala buti-
kerna som finns. Uteblivna gäster kan leda till bydöd och avfolkning. Han är djupt
oroad över att gästerna kommer att välja bort att hyra hus i området på grund av
dessa 220 meter höga vindkraftverk som egentligen är framtagna för att användas
ute till havs.

Det kommer att medföra stora ekonomiska konsekvenser då fastigheten kommer att
bli omöjlig att sälja och då intäkterna som han haft genom att hyra ut kommer att
försvinna.

Man måste lyssna på de som har anknytning till området. Det är helt oacceptabelt att ignorera invånarnas fysiska och psykiska hälsa, när ett projekt når denna punkt och inte uppfyller regeln om minst 2 km till närmaste bostad. Vindkraftverk av denna storlek hör hemma till havs eller längs motorvägar.

A.B har därutöver tillagt följande. Han äger BA sedan den 23 november 2018. Han har genom sina grannar fått veta att tillstånd har getts för att bygga vindkraftverk i Stora Moshult. Han är nog den närmsta grannen till verken. Han har aldrig blivit officiellt informerad om projektet. Detta bör i sig utgöra skäl för att stoppa projektet, åtminstone tills han blivit informerad om effekterna för hans fastighet såväl vad gäller möjliga hälsorisker för hans barn, fru och honom själv som den potentiella värdeminskningen. Han behöver även tid för att vidta relevanta rättsliga åtgärder.

Det har inte gjorts några undersökningar beträffande buller, visuella effekter etc. på hans fastighet. Sedan han köpte den har varken bolaget eller myndigheter varit där för att bedöma påverkan från projektet. Såvitt han förstår har Sverige bestämmelser som säger att projekt ska ha minsta möjliga påverkan på omgivningen. Detta bör även gälla för val av plats för sådana enormt stora byggnader som de planerade vindkraftverken.

Han köpte sin fastighet för att det är en så vacker plats, i den tystaste och lugnaste omgivning man kan tänka sig. Den ligger nära Ramkvilla, som har röstats fram som den vackraste platsen i Vetlanda kommun. Huset ligger några hundra meter från Högländsleden, som är en internationellt berömd och uppskattad vandringsled. Hela området runt Stora och Lilla Moshult har hus i traditionell byggnadsstil, i ett gammalt kulturlandskap som mer och mer håller på att omvandlas till vild natur. Det är inte vilket glesbefolkat område som helst, utan ett område utöver det vanliga.

Om vindkraftverken byggs förbehåller han sig rätten att begära kompensation och kräva rättsliga åtgärder mot länsstyrelsen, MPD, bolaget och andra inblandade.

Simonsryd-Moshults vägsamfällighet har anfört i huvudsak följande. Samfälligheten ansvarar för den enskilda väg som leder till den aktuella fastigheten. Medlemmarna i samfälligheten är markägare längs sträckan. En majoritet av dessa uttrycker en stark oro över hur byggnation och drift av verken kommer att påverka vägen och miljön runt om. Oron gäller de utrymmeskrävande transporterna som sannolikt kommer att påverka miljön längs vägen så att den aldrig kan återställas i ursprungligt skick. Oron gäller även den mängd transporter som krävs under byggnationen.

Åkesson & Bjerknaes AB har yrkat att MPD:s beslut ska ändras i enlighet med det som framgår nedan.

Tillståndsramen

Bolaget har yrkat att tillstånd ska ges för två valfria verk av de fyra som bolaget ansökt om och anfört följande. Av 16 kap. 4 § MB framgår att tillstånd till en anläggning för vindkraft endast får ges om den kommun där anläggningen avses att uppföras har tillstyrkt det. Kommunen har godkänt en anläggning om två verk utan att specificera vilka verk. Tillståndet bör därför avse två valfria av de sökta fyra verken.

Villkor 6

Bolaget har i första hand yrkat att villkoret ska upphävas och i andra hand att sista stycket ska ändras till följande lydelse:

Beräkningen av ljud inomhus ska ske med standardiserade mätmetoder baserade på faktiska uppgifter om källstyrka för vald typ av vindkraftverk med avdrag om 30 dB motsvarande bullerdämpningen av yttervägg. Mätning ska ske inom ett år från det att vindkraftsanläggningen tagits i drift eller vid den senare tidpunkt som tillsynsmyndigheten bestämmer. Kontroll ska därefter ske så snart det skett förändringar i verksamheten som kan medföra att värdet riskerar att överskridas eller när tillsynsmyndigheten anser att kontroll av ljudnivån är befogad.

Till stöd för yrkandet har bolaget anfört i huvudsak följande. Ett villkor ska vara utformat så att det kan utgöra grund för att konstatera om en överträdelse har begåtts.

Det meddelade villkoret har en inneboende osäkerhet i form av de bullerdämpningar som är olika för alla husväggar. Utöver detta kan en fastighetsägare bygga om en vägg, vilket förändrar möjligheten att uppfylla villkoret framöver. Mot detta ska ställas det krav på rättssäkerhet som följer av att tillståndsvillkor är förenade med stränga sanktioner. Med hänsyn härtill ska villkor utformas så att de kan utgöra grund för att konstatera om en överträdelse har begåtts och i så fall också ligga till grund för påföljder enligt sanktionssystemet (se prop. 1997/98:45, del 1 s. 523 f. och del 2 s. 204 samt Högsta domstolens dom den 6 april 2006 i mål 4411-03). Bolaget kan aldrig säkerställa att meddelat villkor alltid kommer att innehållas. I första hand bör villkoret därför upphävas. En lydelse enligt andrahandsyrkandet undanröjer den osäkerhet som den nuvarande lydelsen inbegriper och definierar en standardvägg som en barriär med dämpningsfaktorn 30 dB.

Villkor 7

Bolaget har yrkat att följande ska läggas till sist i villkoret:

Beräkningarna får baseras på statistik från året innan det år beräkningarna avser. Härvid ska det beräknade antalet timmar med rörliga skuggor reduceras med utfallet avseende molntäckt sol som inte ger skuggor.

Till stöd för yrkandet har bolaget anfört att det är ett välbekant faktum att solen vid upp- och nedgång vid vissa tillfällen är molntäckt, varför inga störande skuggor uppkommer, samt att det bör ingå i villkoret hur detta ska hanteras för att undvika tolkningstvister vid senare tillfällen.

Villkor 13

Bolaget har yrkat att det inte ska ställas krav på att ledningar ska tas bort då det skulle innebära ett tillkommande störande moment att ta bort ledningar i mark samt då dessa måste nyanläggas om det vid ett senare tillfälle åter skulle aktualiseras med nya vindkraftverk.

Villkor 15

Bolaget har i första hand yrkat ”utomstående” ska tas bort och i andra hand att det ska ersättas av ”opartisk” samt anfört följande. Det har inte definierats vad ”utomstående” innebär. Enligt normal praxis ska en besiktningsförrättare vara opartisk, men formellt ställs aldrig krav på ”utomstående”, då en sådan definition inte är rättssäker.

Ekonomisk säkerhet

Bolaget har yrkat att säkerheten ska ändras till 300 000 kr per verk och anfört följande. I den av MPD åberopade domen har varken MÖD eller Mark- och miljödomstolen i Vänersborg prövat beloppet på säkerheten. Den enda fråga som prövades var om summan fick byggas upp under en viss period eller om hela summan skulle ställas innan åtgärden fick vidtas. De motiv som redovisats i ansökan visar att 300 000 kr per verk är skäligt.

Igångsättningstid

Bolaget har yrkat att igångsättningstiden ska ändras till sex år med hänsyn till den långa tid som processer med upphandlingar och byggnationer kan ta samt då genomförandetiden är densamma oavsett om ett eller flera verk ska byggas.

Länsstyrelsen i Jönköpings län har yttrat sig över överklagandena.

Åkesson & Bjerknaes AB har yttrat sig över de enskildas överklaganden.

Åkesson & Bjerknaes AB, Länsstyrelsen i Jönköpings län och Länsstyrelsen i Östergötlands län har, med anledning av att EU-domstolen under handläggningen av detta mål meddelat dom i mål C-473/19 och C-474/19, fått tillfälle att yttra sig över om och i så fall på vilket sätt de anser att EU-domstolens dom påverkar prövningen. Varken bolaget eller länsstyrelserna har yttrat sig över detta eller inkommit med några kompletterande handlingar.

DOMSKÄL

Avvisning

Sedan mark- och miljödomstolen förelagt om komplettering med fullmakter för A.M att företräda de av henne angivna huvudmännen, har sådana inte inkommit avseende I.A, B.E, T.E, I.H, L.H2, P.N, C.L och S.S. Överklagandena avseende dessa personer ska därför avvisas.

Tillåtlighet

Vid prövning av en ansökan om tillstånd måste verksamhetsutövaren visa att de krav som följer av hänsynsreglerna i 2 kap. MB är uppfyllda för att den sökta verksamheten ska kunna tillåtas. Vid den lokaliseringsprövning som ska göras enligt 6 § i nämnda kapitel ska relevanta bestämmelser i artskyddsförordningen (2007:845) tillämpas, varvid en bedömning ska göras av hur de skyddade arterna påverkas av den sökta verksamheten (se MÖD 2013:13).

Vid prövning av tillstånd för en vindkraftsanläggning aktualiseras i vart fall fjärde punkten i 4 § första stycket artskyddsförordningen, enligt vilken det är förbjudet att skada eller förstöra vilda fåglars fortplantningsområden eller viloplatsar. Genom denna bestämmelse har såväl artikel 5 i direktiv 2009/147/EG (fågel-direktivet) som artikel 12.1 d) i direktiv 92/43/EEG (livsmiljödirektivet) införlivats i svensk rätt. Förbudet gäller således alla vilda fåglar i Sverige. I bilaga 1 till artskyddsförordningen finns de arter i bilaga I till fågeldirektivet som finns i Sverige.

EU-domstolen har i dom den 4 mars 2021 i mål C-473/19 och C-474/19 tagit ställning till en begäran om förhandsavgörande avseende tolkningen av artikel 5 i fågeldirektivet och artikel 12.1 i livsmiljödirektivet. Domstolen kom till slutsatsen att artikel 5 i fågeldirektivet utgör hinder för en nationell praxis enligt vilken förbuden i bestämmelsen endast omfattar sådana arter som är förtecknade i bilaga I till direktivet eller som är hotade på någon nivå eller som har en långsiktigt vikande popula-

tionstrend. Domstolen kom vidare till slutsatsen att artikel 12.1 d) i livsmiljödirektivet ska tolkas så att den utgör hinder för en nationell praxis som innebär att om kontinuerlig ekologisk funktionalitet i den berörda artens livsmiljö i ett enskilt område – trots försiktighetsåtgärder – direkt eller indirekt går förlorad genom skada, förstörelse eller annan försämring orsakad av den aktuella åtgärden separat eller i kombination med andra åtgärder, så aktualiseras förbudet i bestämmelsen först om den berörda artens bevarandestatus riskerar att försämrats.

Enligt tidigare svensk praxis aktualiserades förbudet i 4 § första stycket fjärde punkten artskyddsförordningen vid verksamheter som den nu aktuella först om bevarandestatusen för en art försämrades till följd av en verksamheten. EU-domstolens dom innebär att tidigare svensk praxis, inte längre gäller beträffande i vart fall de fågelarter som är förtecknade i bilaga 1 till förordningen. Domen innebär vidare att prövningen av verksamhetens påverkan på fåglar ska göras i förhållande till alla vilda fågelarter. (jfr MÖD:s dom i mål M 3276-20)

EU-domstolens dom ska tillämpas omedelbart, dvs. även i ett mål som detta där prövningen av ansökan har inletts innan domen meddelades. Domen innebär att det måste ställas högre krav på de utredningar beträffande vilda fåglars fortplantningsområden och viloplatser som utgör underlag för en tillståndsprövning än vad som tidigare har varit fallet.

Åkesson & Bjerkaes AB har i samband med ansökan om tillstånd presenterat en naturvärdesinventering som innefattar fåglar och biotoper, vilken gjordes sex år innan ansökan lämnades in till MPD. Redan av det skälet att utredningen var så pass gammal är det tveksamt om den utgjort ett tillräckligt bra underlag för MPD att bedöma om det finns hinder mot att tillåta verksamheten på den aktuella platsen med hänsyn till ovan nämnda bestämmelse i artskyddsförordningen och tidigare gällande praxis. Inventeringen av fåglar har vidare varit begränsad till rödlistade arter samt arter som är upptagna i fågeldirektivet. Även biotopinventeringen har varit inriktad på biotoper för sådana fågelarter. Dessa avgränsningar är med beaktande av EU-domstolens dom numera alltför snäva.

Åkesson & Bjerknaes AB har getts tillfälle att yttra sig över om och i så fall på vilket sätt EU-domstolens dom påverkar prövningen i målet. Bolaget har varken inkommit med något yttrande eller någon komplettering av utredningen avseende fåglar.

Sammanfattningsvis utgör de utredningar som bolaget har presenterat inte tillräckligt underlag för bedömningen av den sökta verksamhetens påverkan på fåglar. Bolaget har därmed inte visat att den sökta lokaliseringen för vindkraftverken kan tillåtas med hänsyn till artskyddsbestämmelserna. Det finns därmed inte förutsättningar att ge tillstånd till verksamheten och MPD:s beslut ska därför upphävas.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (MMD-02)

Överklagande senast den 17 mars 2022.

Anna Karlsson

Mats Käll

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Anna Karlsson, ordförande, och tekniska rådet Mats Käll samt de särskilda ledamöterna Torbjörn Brorson och Johan Uhr. Föredragande har varit beredningsjuristen Charlotte Engell.